

Кузнєцова Інна

*доктор філософії (PhD, філософія), с.н.с., доцент,
вчений секретар Інституту культурології НАМ України,
викладач докторської школи НаУКМА*

Культурно-мистецька освіта у повоєнному відновленні України: філософія сталого розвитку

Розширення розуміння/трактування феномену освіти як частини життя, а не лишень як підготовку до нього (Джон Дьюї) дає змогу сучасним науковцям критично осмислити архаїчне сприйняття пріоритетності інтелекту та обґрунтувати важливість некогнітивних навичок — сміливість, наполегливість, академічний інтерес, цінність освіти (надто, гуманітарної освіти!) тощо — у посиленні успіху емоційного і соціального розвитку людини, що забезпечує нову якість філософії сталого розвитку суспільства..

Спрямування освітньої діяльності з дотриманням принципу прав і свобод громадянина і людини через «розвиток людського капіталу, зокрема через модернізацію освіти і науки, культури» визнано важливою складовою в гарантуванні безпеки України, «зміцненні держави шляхом забезпечення поступального суспільно-політичного й соціально-економічного розвитку». Употужнення гуманітарної безпеки і її неоціненної складової, вітчизняної системи освіти ґрунтується на недопущенні руйнування останньої, збереженні й оновленні, її здобутків, необхідних для розвитку людського капіталу.

Стратегічне значення для національної безпеки України мають напрями державної політики, реалізація яких вимагає системних змін в освітній галузі, визначено загрози національній безпеці, зокрема, «інформаційно-психологічна війна, приниження української мови і культури, фальшування української історії, формування російськими засобами масової комунікації альтернативної до дійсності викривленої інформаційної картини світу». Тобто, суспільство затребувало активної участі гуманітарного знання, зокрема, культурології та мистецтвознавства, у створенні ефективного середовища для становлення покоління людей, здатних до саморозвитку, до творчого способу мислення.

Станом на зараз українському суспільству необхідна не лише індивідуальна, а й колегіальна творчість у більш загальних системах, де учасники взаємодіють у створенні та постійному відтворенні синергії загального успіху на підставі чеснот, а не заборон. Суспільство потребує національного договору про переосмислення значення прикладної освіченості та формування поваги до людей, яким відповідний диплом не заважає послуговуватися моральними критеріями, які хочуть бути, а не здаватися та прагнуть змінювати, керуючись відповідальністю за наслідки своїх рішень та дій. Сучасна ситуація значуща тим, що згідно з теорією покоління Штрауса — Гоува, носії цінностей та схеми поведінки належать до однієї культурної хвилі — покоління художників, які не знають світ без інтернету, без стрімкого розвитку цифрових технологій, соцмереж, відмалку чують про загрози екологічних катастроф, пандемій, тероризму, а наразі — війни, що створює нові умови для спілкування цифрового, глобального, соціального, мобільного, візуального покоління.

Викладачі покоління художників лідеруватимуть в освіті в тридцятих роках нашого століття, оскільки вирішальну чисельність вчителів у США і Європі становитимуть особи 25–35 років («помолодшання» професії дослідив професор Пенсільванського університету Річард Інгерсоллом), які перейматимуться захистом від хронічного стресу, що супроводжує життя у світі терактів, війни, пандемії, екологічних небезпек. Позитивна психологічна атмосфера, компетентність щодо психологічної самопомоги мають стати пріоритетами також в освітянському середовищі України у післявоєнні часи, оскільки саме вчителі покоління художників готові/здатні працювати з наслідками пережитих психологічних травм, маючи власні способи протистояти емоційному напруженню за умови якісної профілактики вигорання.

Покоління художників зацікавлене у реальному результаті в реальному житті напроти вагу абстрактному навчанню та переказу лекційного матеріалу, акцентують на впливі особистого прикладу та прагнуть до блискавичного створення дещо нового, набуваючи досвід у присутності аудиторії. Потребу в постійній підтримці та професійному розвитку, здебільшого, колег, а не керівників, задовольняють, віддаючи перевагу безособовим порадам в соцмережах. Тому створення онлайн-ресурсів, на яких онлайн-спільноти

можуть дати їм конкретну, неупереджену пораду стає пріоритетним у повоєнний час для їх підтримки.

Художники зміщують акцент з форми на зміст, шукають відкритого діалогу, поваги та розуміння, що є однією з головних потреб студентів цього покоління, які орієнтовані на цінності — прагнуть працювати з завзяттям. Художники вважають, що педагог — це не про знання та вміння, це про вплив на майбутні покоління. Тож у повоєнному відновленні можна очікувати на особливий сплеск інтересу до соціалізації та розвитку студента, створення авторських методик і теорій виховання з урахуванням пропозиції учнів, тобто, навчально-виховний процес відбуватиметься за формулою «рівний — рівному». Понад це, набиратиме обертів дистанційне завдання, орієнтоване на виконання конкретного проекту командою учнів з різних шкіл різних країн. Зростатиме число екологічно свідомих людей, готових спільно розв'язувати питання людства, надаючи перевагу, наприклад, порятунку конкретного старовинного дерева чи позбавленню парку від сміття перед диспутом на ці ж теми. Інклюзивні студентські аудиторії в науково-освітніх закладах спонукатиме до вивчення національної специфіки, культури, менталітету різних національностей заради виховання продуцента власних ідей, а не виконувача чужих рішень, що стане головним елементом у творенні емоційного та інтелектуального кола, де студент зrealізує особистісний потенціал.

Саме людський капітал і гуманітарна освіта як ключовий фактор його збереження та розвитку є головним ресурсом майбутнього успіху України. Реалізація затребуваності в суспільстві на цілісність/неподільність знання-розуміння-вміння щонайменше потребує розширення/підтримки фахової підготовки людини розумінням на мистецтві та культурних надбаннях, позаяк система пізнання включає осягнення буденного, художнього, філософського, інтуїтивного тощо знання. Отже, незавбачливе рішення — цілеспрямоване скорочення в системі освіти гуманітаристики заперечує/зменшує набуття майбутнім фахівцем волі/вміння знаходити самостійні рішення для вирішення певних важливих ситуацій, вираховувати наслідки своїх дій, подолати вузьку кваліфікацію, охоплювати справу цілісно і системно.

Українське суспільство має можливість втішатися поколінням

модерних 18-літніх — вимогливих, цілеспрямованих, пасіонарних, самоорганізація яких дозволяє їм відмовитись від формули «не все так однозначно», керуючись емоціями несвободи, цінувати свій час, бути категорично безкомпромісними зі злом, навіть натяком на зло тощо. Маємо втішатися і вчитися залишати без будь-якого прийняття світ нелюда. Маємо надихатися і творити філософію культурно-мистецької освіти для повоєнного системного відновлення України, для збереження миру та безпеки в світі, сталого розвитку людства, освіти, науки та культури, для об'єднання наукової сили української та світової незалежної і потужної гуманітаристики, спрямованої на розвиток взаємозв'язків особистості та світової культури сучасного світу.

Література

Указ Президента України від 14 вересня 2020 року, №392/2020 Про рішення РНБО України «Про Стратегію національної безпеки України <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>

Теорія поколінь [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://kolomyia.com.ua/article.php?article_id=153